

Jumalateenistus Nõos E, 06.01.25 kell 18.00, kolmekuningapäev

Lektsioonid: Js 60:1–6; Ef 3:2–9

Pihikõne: Rm 11:20

Jutlus: Mt 2:1–12

Laulud: 54 (1–4); 55 (1–5, 6); 57 (1–4); 56 (1–4)

Kui nüüd Jeesus oli sündinud kuningas Heroodese ajal Juudamaal Petlemma linnas, siis vaata, hommikumaalt saabusid tähetargad Jeruusalemma ja küsisid: „Kus on see juutide vastsündinud kuningas? Me nägime tema tähte tõusmas ja oleme tulnud teda kummardama.” Seda kuuldes kohkus kuningas Herodes ja kogu Jeruusalemm koos temaga. Ja ta kutsus kokku kõik rahva ülempreestrid ja kirjatundjad ning päris nende käest, kus Messias pidi sündima. Need ütlesid talle: „Petlemmas Juudamaal, sest nõnda on kirjutatud prohveti käe läbi: Ja sina, Petlemm Juudamaal, ei ole Juuda vürstkontadest hoopiski kõige pisem, sest sinust lähtub Valitseja, kes hoiab mu Iisraeli rahvast kui karjane.” Seepeale laskis Herodes tähetargad salaja enda juurde kutsuda, päris nendelt täpselt aega, millal täht oli paistma hakanud, ja saatis nad Petlemma, öeldes: „Minge ja uurige täpselt välja, kes see laps on! Ja kui te olete ta leidnud, teatage mulle, et ka mina saaksin minna teda kummardama.” Tähetargad kuulasid kuninga jutu ära ning asusid teele. Ja vaata, täht, mille tõusmist nad olid näinud, käis nende eel, kuni jäi seisma selle paiga kohale, kus oli laps. Tähte nähes rõõmustasid nad üliväga. Ja majja sisse astudes nägid nad last koos Maarja, tema emaga, ja kummardasid teda tema ette maha heites, avasid oma aarded ning andsid talle kinke: kulda, viirukit ja mürrit. Ja kui neid unenäos hoiatati, et nad ei läheks enam Heroodese juurest läbi, läksid nad teist teed tagasi oma maale.

Ütlesin viimase jõuluõhtu jumalateenistuse jutluses, et ingli kuulutus Petlemma väljal karjastele, et kogu rahvale saab osaks suur rõõm, käib ainult väljavalitud rahva kohta – Iisraeli ja Iisraeli laienduse, kristlaste kohta.

Kui hakkasin valmistuma tänase kolmekuningapäeva jutluseks, siis tuli mulle see väide meelde. Tuli sellepärast, et see seostub otseselt kolmekuningapäeva tähendusega. Teatavasti nimetatakse kolmekuningapäeva ka paganate jõuludeks, sest kolme paganliku idamaa targa külaskäiku Jeesuslapse juurde peetakse Jumala Poja sünni ilmutamiseks paganatele.

Mu väide jõuluõhtul sobib hästi selle mõttega. Kui ingli kuulutus karjastele „ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis saab osaks kogu rahvale“ puudutab ainult Iisraeli rahvast, siis on loogiline, et Jumal, kui ta tahtis, et sellest suurest rõõmust saaksid osa ka paganad, ilmutas seda varsti ka paganatele, antud juhul kolmele idamaa targale.

Tõele au andes on piiblikommentaatoreid (nt Fritz Rienecker), kelle arvates ingli kuulutus ka Petlemma väljal karjastele oli ikkagi adresseeritud kogu inimkonnale. Kuid et kreekakeelne tekst võimaldab asjast aru saada mõlemat pidi, siis jään ikkagi oma jõuluõhtul esitatud väite juurde. Niisiis: jõulupühad on algselt olnud Jumala pääste ilmutamine Iisraeli rahva jaoks, kolmekuningapäev aga Jumala pääste ilmutamine paganate ehk mitteisraeliitide jaoks, kellest said kristlased. Küllap oligi vanas kirikus seetõttu jõulupüha algselt just kolmekuningapäeval ja alles hiljem nihutati see 25. detsembrile.

Vestlesin hiljuti ühe inimesega, kes tõi välja, et kogu meie praegune elu on paraja pingel all. Eriti nimetas ta sõjahüsteeriat, mis on tema arvates nakkav ja võtab nii noortelt kui vanadelt lootuse tulevikule. Küllap on tal mõnes mõttes õiguski. Ent kui vaadata ajalukku, siis ilmneb selgesti, et ühiskondliku pingel ajajärgud vahelduvad rahulikumatel. Ja praegu on lihtsalt üks pingeline ajajärk. Oleme sattunud sellel ajal elama.

Ka ajal, millest kõneleb meile evangelist Matteus, mõned aastad enne meie ajaarvamist Rooma keisririigi Juudamaa osas olid asjad kaugel välisest rahust. Kuningas Herodes Suur, kes on ka meie kirjakohtas üks peategelasi, oli tõeline hirmuvalitseja, kes püüdis oma trooni kindlustada arvukate mõrvadega, mõrvates ka omaenda lähedasi, sh poegi. Tollal valitsenud Rooma keiser Augustus olevat Heroodese kohta koguni öelnud, et parem on olla Heroodese siga kui Heroodese poeg.

Herodes oli ka rahvuselt edomlane, millise rahva esindajaid peetakse VT-s alati Iisraeli vaenlasteks. Ka Herodes ei hoolinud juutidest ja lasi hukata ka viimase juudi Makkabeide dünastia liikme Antigone. Arusaadavalt tundsid ka juudid end tema valitsuse all enam kui ebakindlalt.

Nii et väline ühiskondlik olukord oli ka tollal väga pingeline. Kuid Jumal pole inimesi üheski olukorras maha jätnud. Need pingelised ühiskondlikud olukorrad tekivad alati inimeste endi tõttu: hirmust, võimuihast, vaelevestustest jne. Jumal lihtsalt vahel laseb neil tekkida ega sega kohe vahele. Kuid kriisid lõpuks ikkagi lahenevad ja seda lihtsalt seetõttu, et Jumal hakkab oma loodust kahju.

Samas pole Jumal inimkonnalt kunagi ära võtnud armastust, rõõmu ja rahu ning teisi Püha Vaimu vilju, millest ka eisel jumalateenistusel juttu oli. Need on vahel küll väga varjatud ega ületa enamasti n-ö uudisekännist. Kuid nad on olemas.

Eelmainitud jõuluevangeelium on nii ilus seetõttu, et seal need Püha Vaimu viljad ka avalduvad. Inglise lausa nimetavad oma kuulutuses nii rõõmu kui rahu. Armastust küll otsesõnu mitte, ent kui lähtume sellest, et Jumal on armastus (1Jh 4:8,16), siis on Jumala ilmumine inimestele alati seotud ka armastusega.

Ka kolme idamaa targa lugu on, vaatamata pingelisele ühiskondlikule olukorrale, armastuse, rõõmu ja rahu lugu. Rõõmu mainitakse meie kirjakohas otsesõnu: „Tähte nähes rõõmustasid nad [tähetargad] üliväga.“ Mis neile siis sellist rõõmu valmistas?

Täht (tegelikult arvatavasti planeetide Jupiteri ja Saturni ere konstellatsioon) oli tähetarkade jaoks algusest peale jumalik märk. Ja nende ametist lähtuvalt usaldasid nad taevakehi rohkem kui maapealseid asju, võib-olla ka inimesi. Usun, et kõigepealt valmistas neile rõõmu ühe taevase märgi leidmine, nii nagu, usun, igale astronoomile valmistab ülimat rõõmu mõni omatehtud kosmiline avastus.

Kuid seda võiks veel nimetada inimlikuks rõõmuks. Jumaliku dimensiooni lisas tähetarkade avastusele see, et nad teadsid selle ereda tähe tähendust: see pidi tähendama juutide kuninga sündi. Ja usun, et tähetargad oskasid juutide kuningat seostada Messiaga, Kristusega.

Kust võisid ühed paganlikud tähetargad selliseid asju teada? Pärilist pole tähetarkade päritolu selge, kuid paljud piibliteadlased arvavad, et tegu oli Babüloonia tarkadega. Babüloonia oli aga mõned sajandid enne seda olnud juutide küüditamise sihtkoht ja kindlasti elas seal ka Jeesuse sünni paiku palju juute. Nõnda pole põhjust arvata, et nad seal oma kultuuri ja religiooni, sh teadmisi Pühakirjast ei levitanud. Võib-olla olid tähetargad isegi tuttavad Bileami ennustusega, mis on kirja pandud 4Ms 24:17: „Jaakobist tõuseb täht, Iisraelist kerkib valitsuskepp. See purustab Moabi oimud ja kõigi Seti poegade pealae.“ Nõnda on võimalik, et need idamaa targad teadsid üsna täpselt, keda nad otsima lähevad. Ja see oli nende jaoks Jumala märk. Jumala, keda nad veel päriselt ei tundnud, kuid, kes oli nende meeled juba avanud enda leidmiseks.

Nagu eespool kõneldud, kohtusid tähetargad Jeruusalemmas Herodesega ja siis seda tähte enam ei paistnud. Muidu oleks ju ka Herodes seda märganud ja selle järgi Jeesuslapse üles leidnud. Evangelist Matteus ei kirjelda tähetarkade hingeseisundit, kuid arvestades evangelisti märgat „Seda kuuldes kohkus kuningas Herodes ja kogu Jeruusalemm koos temaga“, pidid ka tähetargad tundma end üsna suure surve all: nad tajusid, et neid ei oodatud ja et neile rõõmu valmistanud täht ei valmista Iisraelis mitte kellelegi rõõmu.

Ja ometi, kui nad Herodesese paleest lahkusid ning alustasid u 8-kilomeetrilist rännakut Petlemma, oli nende kallis täht taevas tagasi. Usun, et nad tajusid: Jumal, keda me veel päris hästi ei tunne, on tõepoolest meiega! Ja nad tundsid, nagu öeldud, suurt rõõmu, ning usun ka, et rahu. Ja nähes majja astudes Jeesuslast koos tema emaga, tundsid nad paratamatult ka armastust. Sest Jumal, kelle kohta apostel ütleb, et Ta on armastus, oli Jeesuslapsena nende ees.

Seda kolme idamaa targa külaskäigu idüllil on kunstis kujutatud ohtralt. Ja ehkki piibliteadlased on rõhutanud, et see Maarja, Joosepi ja Jeesuslapse idüll laudas koos loomade ja kolme kingituse toova tähetargaga, pole piibellik, kuna Jeesuse sünnist pidi tarkade külaskäigu hetkeks olema möödunud juba üks-kaks aastat, arvan, et selline kunstiline lähenemine on siiski õigustatud. Sest see jõuluidüll võtab kokku just selle, mida Jeesuslaps inimestele – algul Iisraeli rahvale ja hiljem paganaile – oli tooma tulnud: Jumala armastuse, Jumala rõõmu ja Jumala rahu. Ning kõik need ülejäänud kuus

Püha Vaimu vilja, mida apostel Paulus oma Galaatia kirja viiendas peatükis nimetab. Seepärast, kallid sõbrad, olgu maailmas ja ühiskonnas ajad millised tahes, olgu meie enda ja meie lähedaste käekäik milline tahes, jõuludega seotud armastus, rõõm ja rahu on alati meie juures. Tuleb neid lihtsalt märgata. Ja Jumal on tahtnud nii, et meil, paganail oleks see märkamine lihtne. Kasutagem siis seda Jumala kingitust parimal võimalikul viisil!
Aamen.